

บันทึกข้อความ

กองการเจ้าหน้าที่
วันที่ 14 ก.พ. 2556 E 93
หน่วยงานผู้รับใช้ชุมชนเวลา 10:48

☐ กพบ.	☐ กอช.
☒ คบค.	☐ สงป.
☐ สบห.	☐ กคจ.
☐ อจร.	☒ <i>M</i>

ส่วนราชการ...ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์

ที่ นร.๑๒๐๑/๔๐๓ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอส่งเอกสารทางวิชาการเรื่อง "คู่มือการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัคร
ประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.)"

① เรียน อปส.

ตามที่ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๑๒/๒๕๕๕ ลว.๓๐ พ.ย.๒๕๕๕ แต่งตั้งให้ดิฉันดำรง
ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ เลขที่ ๔๔๒ ตั้งแต่วันที่ ๕ ต.ค. ๒๕๕๕
และตามหลักเกณฑ์เมื่อผ่านการประเมินและได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแล้ว ให้สร้างผลงานเป็นเอกสาร
วิชาการ หรือตำราหรือคู่มืออย่างน้อย ๑ ชิ้น เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาขอย้ายไปดำรงตำแหน่งประเภท
อำนวยการระดับสูง และนำเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของกรมประชาสัมพันธ์ นั้น

ดิฉันขอส่งเอกสารทางวิชาการ เรื่อง "คู่มือการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่าย
อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.)" เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาหากเห็นชอบ สมควรมอบหมายให้ กคจ. ดำเนินการในส่วน
ที่เกี่ยวข้องต่อไป จะเป็นพระคุณยิ่ง

(นางทัศนีย์ ไตรอรุณ)

ผชช.ด้านการพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์

② เรียน อปค
เมื่อไม่ทันตามเกณฑ์
ขอไปด้วย อภิเชษฐพงษ์
ทัศนีย์
1 กพ 56

นายธรรม
นายประคอง

นายธีระพงษ์ โสตาศรี

อปส.

เรียน น.งนค. ๑
เพื่อโปรดดำเนินการ

31 ส.ค. 2556

รับที่ 121
วันที่ 6 ก.พ. ๒๕๕๖

ทัศนีย์
น.สบค.
๕ ก.พ. ๕๖

อปส.(นายธีระพงษ์ โสตาศรี) ทัศนีย์
๓๑ ส.ค. ๒๕๕๖

เรียน ผอ.สำนัก/กอง, ผชช. และ หัวหน้าหน่วยงาน

เพื่อโปรดทราบ และกรุณาเวียนแจ้งให้ทราบ
โดยทั่วกัน ทั้งนี้ กกจ. ได้นำเอกสารทางวิชาการเรื่อง
“คู่มือการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่าย
อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.)” ซึ่งจัดทำ
โดย นางทัศนีย์ ไตรอรุณ ผชช.ด้านการพัฒนาเครือข่าย
การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ทาง Intranet.prd.go.th
หน่วยงาน กกจ. เมนูสื่อเผยแพร่ หัวข้อผลงานวิชาการ
ด้วยแล้ว

๙๕

กกจ.

๒

ก.พ.๕๖

เอกสารทางวิชาการ

เรื่อง

คู่มือการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

อาสาสมัคร

ประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.)

จัดทำโดย

นางทัศนีย์ ไตรอรุณ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์

คำนำ

กรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานทางด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ของรัฐที่มีหน้าที่เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจระหว่างประชาชนกับรัฐและระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่จะต้องสื่อสารสร้างความรู้ ความเข้าใจอย่างกว้างขวางแพร่หลาย รวดเร็ว และตรงกลุ่มเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ นอกเหนือจากสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์มีและใช้เพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์แล้ว สื่อบุคคลก็นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสามารถสร้างกระแสต่อการรับรู้และเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและด้านลบได้

กรมประชาสัมพันธ์มีอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) เป็นสื่อบุคคลที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ไปสู่ประชาชนในส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนำข่าวสารจากชุมชนไปสู่สังคม

การจัดทำ “คู่มือการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.)” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเมื่อได้รับงบประมาณให้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

ผู้เขียนจัดทำคู่มือฉบับนี้จากประสบการณ์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานที่ กรมประชาสัมพันธ์

สุดท้ายนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือที่จัดทำขึ้นจะเป็นประโยชน์และสามารถนำไปปรับใช้ได้ ตามความเหมาะสมต่อไป

นางทัศนีย์ ไตรอรุณ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์

สารบัญ

	หน้า
แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน	๑
การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา	๒
ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย	๓
รูปแบบของเครือข่าย	๓
วัตถุประสงค์ของเครือข่าย	๔
การจัดการเครือข่าย	๔
การดำเนินงานสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ของกรมประชาสัมพันธ์	๕
ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๖

แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.)

ความเป็นมา

กรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานหลัก มีภารกิจในการประชาสัมพันธ์ของรัฐ ที่กำหนดเป้าหมายสำคัญคือ มุ่งการให้บริการข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน

ความมุ่งหมายด้านการใช้สื่อของรัฐได้เปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้การประชาสัมพันธ์ของรัฐเน้นความสำคัญ ในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ เสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงและเกียรติภูมิของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาประเทศนั้น ถ้าประสงค์ให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยเร็ว จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน โดยใช้การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือ

สำหรับโครงสร้างของการประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ได้มีการจัดตั้งหน่วยประชาสัมพันธ์ขึ้น ขณะเดียวกันหน่วยงานภาคเอกชนก็ได้นำการประชาสัมพันธ์ไปใช้ในวงการธุรกิจอย่างแพร่หลาย จนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการบริหารงานยุคปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี การประชาสัมพันธ์ในระยะแรกยังไม่ได้มีการกำหนดนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ของชาติไว้อย่างชัดเจน แต่ละหน่วยงานต่างดำเนินงานประชาสัมพันธ์โดยอิสระ ไม่มีระบบการประสานงานที่ดีเท่าที่ควร ส่วนใหญ่เน้นการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบการเผยแพร่ชื่อเสียงหรือรักษาภาพลักษณ์ (Image) ของหน่วยงานเท่านั้น มิได้เป็นเรื่องของการเปลี่ยนทัศนคติ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ

เมื่อการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐไม่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน และปัญหาของหน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ของรัฐยังขาดเอกภาพในการดำเนินงาน ไม่สามารถนำทรัพยากรด้านสื่อสารมวลชนที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับการพัฒนาประเทศต่างๆ อย่างเต็มที่ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ได้ผลเท่าที่ควร

รัฐบาลในขณะนั้นเริ่มตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว จึงได้พิจารณาที่จะกำหนดแนวนโยบายการประชาสัมพันธ์ของชาติให้เป็นเอกภาพ เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่การพัฒนาประเทศโดยรวม และปลูกฝังความสามัคคีระหว่างคนในประเทศ ตลอดจนเสริมสร้างชื่อเสียง ภาพพจน์ที่ดีของชาติในต่างประเทศด้วย

ในการพัฒนาประเทศนั้นได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย โดยที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ได้มีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกันและการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๐ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมดำเนินการทุกขั้นตอนของการจัดทำแผน และสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติตามแผนอย่างต่อเนื่อง

การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา

มีการพูดถึงคำว่า “เครือข่าย” บ่อยครั้งขึ้นในหมู่นักพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะเมื่ออ้างถึงการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ขณะเดียวกันในสังคมทั่วไป คำว่า “เครือข่าย” ก็มีความสำคัญมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ผู้คนพูดถึงเครือข่ายของหน่วยงานการพัฒนา วิจัย ธุรกิจ เครือข่ายประชาสังคม เครือข่ายภาครัฐ และในสาขาวิชาชีพต่างๆ คนบางกลุ่มมอง “เครือข่าย” ว่าเป็นเพียงคำที่รู้จักเฉพาะในวงการหนึ่ง แต่ปัจจุบันมีองค์กรจำนวนมากตระหนักว่า “เครือข่าย” เป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารระหว่างกันขององค์กรที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน หรือเกี่ยวข้องกันให้ได้ประโยชน์สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด

เครือข่ายคืออะไร เครือข่ายทำงานอย่างไร ทำไมบางเครือข่ายประสบความสำเร็จ แต่บางเครือข่ายไม่ประสบความสำเร็จ ในขณะที่จำนวนเครือข่ายมีเพิ่มขึ้นมากมาย แต่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังถึงความแตกต่างในการดำเนินงานของเครือข่าย องค์ประกอบของความสำเร็จและปัญหาของเครือข่าย

(เอกสารนี้แปลมาจากหนังสือของ IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development) เรื่อง Networking for Development เขียนโดย Paul Starkey โดยเฉพาะส่วนที่ ๑ ซึ่งเป็น แนวคิดทฤษฎีที่ Starkey สรุปจากประสบการณ์การทำงานในฐานะที่ปรึกษาทางวิชาการด้านการสร้างเครือข่ายในแอฟริกา และการประชุมเชิงปฏิบัติการกับเครือข่ายองค์กรการพัฒนา ๔๐ แห่งทั่วโลก มานำเสนอ)

รูปแบบเครือข่ายและประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย

เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ

ในความหมายนี้ สาระสำคัญ คือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจกิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

การสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในทัศนะของ Starkey การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับค้ำสมาคมแบบฟุ้งเฟ้อ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การถ่ายทอดข่าวสารทางสื่อสารมวลชน การส่งนิตยสาร

จดหมายข่าวให้กับสมาชิก เหล่านี้ไม่ใช่เครือข่าย เครื่องมือของการสื่อสารมวลชนอาจนำมาใช้ในเครือข่ายได้ แต่การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่าย

ดังนั้น เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน

ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย

เครือข่ายในการพัฒนาจะไม่จำเป็น ถ้าคนหรือองค์กรมีการติดต่อสัมพันธ์กันกับคนหรือองค์กรในสาขาเดียวกัน ทั้งแนวตั้งและแนวนราบอยู่แล้วเป็นอย่างดี เช่น มีการติดต่อกันระหว่างหน่วยงานวิจัย หน่วยงานพัฒนา หน่วยงานฝึกอบรม หน่วยงานส่งเสริม และหน่วยงานสนับสนุนโครงการพัฒนาชนบท หรือองค์กรต่างๆ ทราบถึงสิ่งที่เป็นจริงเกี่ยวกับนโยบาย ผลการวิจัยและการดำเนินงานในที่ต่างๆ ทราบถึงแหล่งวิชาการ แนวทางการพัฒนาทางการบริหาร สังคม เศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศ รวมทั้งข้อดีข้อเสียของแต่ละแหล่ง และแต่ละแนวทางการพัฒนา มีทรัพยากรที่จะดำเนินงานของตนเอง สามารถร่วมมือกับเพื่อนในวงการเดียวกันในหนทางที่องค์กรของตนจะได้รับประโยชน์ หรือทำให้รัฐบาลองค์กร และชุมชนรับฟังข้อเสนอแนะขององค์กรของตนได้อยู่แล้ว

แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่เช่นนั้น หน่วยงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานพัฒนาเอกชนหรือหน่วยงานพัฒนาของรัฐ ต่างหน่วยต่างทำงานกันไปไม่เคยเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ทำงานคล้ายคลึงกัน ยุ่งอยู่กับการแก้ปัญหาวันต่อวัน เพื่อให้หน่วยงานของตนอยู่รอด มีการทำงานซ้ำซ้อนกันในพื้นที่เดียวกัน แต่ละหน่วยงานก็มีการส่งข่าวข้อมูลไหลเวียนกันอยู่ภายในหน่วยงานของตน และข้อมูลข่าวสารมีค่อนข้างจำกัด การทำงานใช้กรอบความคิดหรือหลักการเฉพาะที่เคยใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง พัฒนาในสาขาแคบๆ และเป็นไปตามนโยบายขององค์กร หรือแม้แต่องค์กรชุมชนในหมู่บ้านเดียวกันก็ต่างกลุ่มต่างทำงานของตนไปไม่เคยติดต่อช่วยเหลือกิจการของกันและกัน ไม่เคยให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน ก็มีอยู่มากมาย

เมื่อเป็นเช่นนี้ ในยามที่ต้องการเครื่องมือในการพัฒนา ซึ่งอาจเป็นปัจจัยนำเข้า เทคโนโลยีการฝึกอบรม แนวความคิดในการวิจัย ข้อเสนอโครงการ หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนาบุคคลหรือองค์กรก็จะใช้สิ่งต่างๆ ที่พอจะหาได้ใกล้มือ และอาจมีการออกแบบใหม่ หรือสร้างขึ้นใหม่ถ้าจำเป็น ซึ่งต้องเสียเวลาค้นหายาวนาน

เครือข่ายสามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานหรือองค์กรของตนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน

รูปแบบของเครือข่าย

เครือข่ายมีรูปแบบมากมาย และมีบางคนพยายามจำแนกโดยใช้คุณลักษณะของสมาชิก พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ กิจกรรมหลัก วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของเครือข่าย เป็นเกณฑ์

คุณลักษณะของสมาชิก

เครือข่ายอาจจำแนกตามประเภทของสมาชิก เช่น ชาวนา นักวิจัย หรือวิศวกร บางคนรวมคนที่ทำงานในระดับเดียวกันเป็นประเภทเดียวกันหรือนั้นเครือข่ายแนวราบ เช่น เครือข่ายชาวนา (ประกอบด้วยคนที่นาชาวนาเท่านั้น) บางคนก็รวมคนที่ทำงานสาขาเดียวกันแต่ต่างระดับกันเข้าด้วยกันหรือนั้นเครือข่ายแนวตั้ง เช่น ชาวนา นักวิจัยด้านการเกษตร หน่วยงานกำหนดนโยบายการเกษตร และหน่วยงานระหว่างประเทศที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตร เป็นต้น บางเครือข่ายมีสมาชิกแบบบุคคล แต่บางแห่งก็มีสมาชิกเป็นองค์กรหรือสถาบัน และบางแห่งมีปะปนกัน

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์

เป็นการจำแนกเครือข่ายที่ดำเนินงานในพื้นที่หนึ่ง บางแห่งก็เป็นเครือข่ายระดับประเทศบางแห่งเป็นเครือข่ายระดับภูมิภาค บางเครือข่ายก็เป็นเครือข่ายระดับชุมชนลุ่มน้ำ เช่น เครือข่ายเกษตรกร ภาคเหนือ เป็นต้น หรืออาจแบ่งตามเขตที่มีระบบนิเวศทางการเกษตรเหมือนกัน เช่น เครือข่ายข้อมูลข่าวสารในพื้นที่แห้งแล้ง (Arid Lands Information Network)

วัตถุประสงค์ของเครือข่าย

เครือข่ายจำนวนมากตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิก และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารเป็นวัตถุประสงค์หลักของเครือข่าย บางเครือข่ายตั้งขึ้นเพื่อความร่วมมือในการวิจัยศึกษา ผักกอบรม หรือตลาด บางเครือข่ายมุ่งเพื่อแลกเปลี่ยนเครื่องมือในการประกอบอาชีพ (เช่น เครือข่าย เครื่องจักรกลทางการเกษตร) บางเครือข่ายมุ่งเป็นกลุ่มพลังกระตุ้นความตระหนักของสังคม และเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิก เครือข่ายหลายแห่งมีวัตถุประสงค์หลายด้าน ทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทั้งร่วมมือในการจัดการผักกอบรมและวิจัย รวมทั้งผลักดันนโยบาย

การจัดการเครือข่าย

บางเครือข่ายมีรูปแบบเป็นทางการและรวบอำนาจ โดยมีการส่งข่าวถึงกันผ่านองค์กรแกนที่เป็นศูนย์กลาง เครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง แต่บางแห่งก็รวมเป็นเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ และกระจายอำนาจ โดยเน้นการติดต่อกันโดยตรงระหว่างสมาชิก เครือข่ายไม่เป็นทางการมักจะเกิดขึ้นจากระดับรากหญ้า หรือในองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจขององค์กรระดับล่าง แต่ก็มีแนวโน้มที่พัฒนาเป็นเครือข่ายที่รวมศูนย์มากขึ้น

การใช้คำว่า “เครือข่าย” ที่ไม่ถูกต้อง

เครือข่ายทางการและรวมศูนย์ที่เกิดขึ้นจากการวางแผนของหน่วยเหนือ เช่น จากหน่วยงานราชการ องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือหน่วยงานภาคเอกชน ที่ให้การอุดหนุนเงินทุน บางเครือข่ายดำเนินงานโดยคนกลุ่มเดียว รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหน่วยหนึ่ง ไม่มีการติดต่อกับองค์กรอื่นๆ ที่เป็นสมาชิก เหล่านี้ไม่ใช่เครือข่ายที่แท้จริง เพราะเครือข่ายที่แท้จริงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน และการติดต่อสัมพันธ์กันของสมาชิกที่ต่างก็มี

อำนาจอิสระของตน พวกนี้ใช้คำว่า “เครือข่าย” เพื่อภาพลักษณ์ในสังคม เป็นการใช้นิยามความคิดของการสร้างเครือข่ายที่ผิดซึ่งไม่ควรให้การสนับสนุนอย่างยิ่ง

ประโยชน์ของเครือข่าย

ประโยชน์เฉพาะหน้าของเครือข่ายเห็นได้จากผลงานที่สมาชิกดำเนินการ ส่วนประโยชน์ระยะยาวจะบังเกิดในรูปแบบของควมมีประสิทธิภาพของการวิจัยและพัฒนา การถ่ายทอดวิธีการทำงาน และระบบที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เครือข่ายในการพัฒนามีประโยชน์หลายประการ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ สมาชิกและกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งพอจะรวบรวมได้ดังนี้

- เครือข่ายช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือและ สื่อ ผ่านการประชุม การทดลองปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันทักษะและประสบการณ์ให้แก่กัน เป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกเครือข่ายทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กร
- การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานในเครือข่าย ช่วยลดการทำงาน และการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้ก้าวหน้า รวดเร็ว และส่งผลต่อสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้น

การดำเนินงานสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ของกรมประชาสัมพันธ์

อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน หรือ อปม. เป็นสื่อบุคคลที่กรมประชาสัมพันธ์ให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถขยายผลการประชาสัมพันธ์ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร นโยบายสำคัญของรัฐไปสู่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจงในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมประชาสัมพันธ์กำหนดให้เป็นนโยบายหลัก ในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น เพื่อเป็นเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้ดำเนินการฝึกอบรมตามนโยบายของรัฐบาลเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ จัดฝึกอบรมครั้งแรก ๑๒ จังหวัด แต่ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการพัฒนา ประกอบกับขาดงบประมาณสนับสนุน จึงทำให้อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ที่ผ่านการฝึกอบรมจากกรมประชาสัมพันธ์ขาดการติดต่อ ประสานงาน หรือปฏิบัติงานร่วมกัน อย่างเป็นระบบ และต่อมาได้มีการตรวจสอบทะเบียนรายชื่ออาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้านประมาณที่ยังคงเป็นเครือข่าย และมีการประสานการปฏิบัติงานร่วมกันบ้างพบว่ามีจำนวนประมาณ ๓,๐๐๐ คน

ต่อมาปีงบประมาณ ๒๕๕๕ รัฐบาลภายใต้การบริหารงานของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มอบนโยบายให้ นายนิวัฒน์ อึ้งนุกุลทรงไพศาล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครือข่ายบุคคลด้านการประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศ โดยมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสาร ทางด้านการเมืองการปกครอง

การพัฒนาทักษะด้านการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ ด้านกลยุทธ์การจัดรายการวิทยุที่น่าสนใจ ด้านศิลปะการทำงานกับชาวบ้าน ตลอดจนให้ทราบถึงช่องทางการประชาสัมพันธ์ในแต่ละจังหวัด ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่ออื่น ๆ ทั้งนี้ ในเบื้องต้นได้แจ้งให้ทราบถึงกระบวนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุหลักของกรมประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ โดยสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖ ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง จึงกำหนดโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อให้กรมประชาสัมพันธ์มีสื่อบุคคล คือ อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) เป็นเครือข่ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่และปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
๒. เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้รู้จัก แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและกับบุคลากรกรมประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการติดต่อประสานงาน และเป็นเครือข่ายที่ดีในอนาคต
๓. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีความรู้เบื้องต้นเรื่องการเมืองการปกครองไทย การเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์การจัดรายการวิทยุที่น่าสนใจ ศิลปะการทำงานกับประชาชนในพื้นที่ตลอดจนทราบช่องทางการประชาสัมพันธ์ในจังหวัด

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๑. เสนอคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจโครงการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) เพื่ออภิตีกรมประชาสัมพันธ์ให้ความเห็นชอบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์เป็นคณะทำงานและเลขานุการ โดยดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ระเบียบกฎหมาย หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ ว่าด้วยอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๓ ระเบียบว่าด้วยการออกบัตรประจำตัวอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๓ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าว ได้นำมากำหนดเป็นรูปแบบกิจกรรมและแบบการปฏิบัติงานในเบื้องต้น
๒. พิจารณากิจกรรมและงบประมาณให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมาย และขนาดของพื้นที่
๓. การกำหนดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนข้อมูลของเครือข่ายภายในและภายนอกองค์กร ได้พิจารณา และวิเคราะห์เห็นว่าควรดำเนินการอย่างครบวงจรของการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาเครือข่าย ประกอบด้วย
 - ๓.๑ จัดแถลงข่าวเปิดโครงการอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ผ่านสื่อมวลชนทุกสาขา ทั้งสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งกำหนดให้มีการเผยแพร่ทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ มอบหมายให้สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ดำเนินการ

๓.๒ กำหนดกิจกรรมระดับจังหวัด ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการพัฒนาเครือข่ายในระดับหมู่บ้าน โดยมอบหมายให้สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ๗๖ จังหวัดจัดอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) พร้อมกันทั่วประเทศ ซึ่งคัดเลือกจากทุกอำเภอ อำเภอละไม่น้อยกว่า ๑ คน และจังหวัดละ ๕๐ คน รวมทั้งสิ้นทั่วประเทศ ๓,๘๐๐ คน และประสานให้มีการถ่ายทอดเสียงการอบรมผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในพื้นที่ รวมทั้งคัดเลือกอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้านในระดับจังหวัดที่ผ่านการอบรมแล้ว เข้าร่วมกิจกรรมระดับเขต ที่สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต ๑ - ๘

๓.๓ กำหนดกิจกรรมระดับเขต โดยมอบหมายให้สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต ๑-๘ ดำเนินการจัดอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ที่ได้รับการคัดเลือกจากระดับจังหวัด ๆ ละ ๖ คน จำนวน ๗๖ จังหวัด รวม ๔๕๖ คน

๓.๔ กิจกรรมระดับส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) เป็นการศึกษาดูงานและเข้าพบนายกรัฐมนตรี ซึ่งอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ที่ผ่านการอบรมระดับจังหวัดและระดับเขต โดยได้รับคัดเลือกจังหวัดละ ๑ คน รวม ๗๖ คน เข้าร่วมกิจกรรม “อปม.พบนายกรัฐมนตรี” หน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือสำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์

๓.๕ กิจกรรมการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ฯ หน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ สำนักพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์

๔. การจัดสรรงบประมาณตามโครงการ ให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ เช่น สำนักประชาสัมพันธ์จังหวัด ๗๖ จังหวัด จัดกิจกรรมอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ทั้ง ๗๖ จังหวัดและ สำนักประชาสัมพันธ์ เขต ๑-๘ จัดอบรมอาสาสมัครที่ได้รับการคัดเลือกจากระดับจังหวัด, สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรม “อปม.พบนายกรัฐมนตรี” ซึ่งมีค่าใช้จ่ายๆ อาทิ ค่าวิทยากร ค่าอาหารว่าง ค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารเย็น ค่าพาหนะ เป็นต้น รวมทั้งค่าจัดทำสื่อ ซึ่งเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าจัดทำคู่มือ, วุฒิบัตร, ค่าขนส่งไปยังหน่วยงานต่างๆ โดยจัดสรรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. สื่อสารการดำเนินกิจกรรม และการจัดสรรงบประมาณตามโครงการ กับเครือข่ายในองค์กร คือ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ๗๖ จังหวัด สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๑ - ๘ อย่างต่อเนื่อง หลายช่องทาง ประกอบด้วย การประชุมผู้บริหารประจำเดือน ระบบการประชุมทางไกล (Teleconference) ระบบ Internet เป็นต้น รวมทั้งการประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจ ฯ เพื่อพิจารณา ติดตาม รูปแบบการดำเนินงาน

๖.. จัดทำคู่มืออาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ที่หน่วยงานปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ในภาพรวม โดยมีรายละเอียดเนื้อหาประกอบด้วย

๖.๑ โครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน

๖.๒ ระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน

๖.๓ ข้อมูลการเมืองการปกครองของไทย ข้อมูลการเขียนข่าวประชาสัมพันธ์เบื้องต้น ข้อมูลศิลปะการทำงานกับชาวบ้าน กลยุทธ์การจัดรายการวิทยุที่น่าสนใจ ศิลปะการพูดต่อชุมชน และนโยบายรัฐบาล ฯลฯ เพื่อเผยแพร่แก่สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ๗๖ จังหวัด สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต ๑ - ๘ และ สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำไปปฏิบัติ

๗. การบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐในการประชาสัมพันธ์นโยบายสำคัญของรัฐ และรัฐบาล ผ่านเครือข่ายประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) โดยกรมประชาสัมพันธ์บูรณาการกับเครือข่ายภาครัฐ ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงกลาโหม รวม ๘ หน่วยงาน ในอันที่จะเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติและฟื้นฟูประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยถือเป็นภารกิจที่จะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกันรวมถึงเพื่อให้บังเกิดผล โดยฝ่ายสนับสนุนการดำเนินการ ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้มอบให้กรมประชาสัมพันธ์รับไปดำเนินการ ในการนี้ กรมประชาสัมพันธ์ จึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนไว้ในหลักสูตรการอบรม อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.)

๘. การสร้างภาพลักษณ์โครงการ ด้วยการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งผู้รับการอบรมทุกคน จะเป็นเสมือนสื่อบุคคลที่ประชาสัมพันธ์โครงการทั่วประเทศ และเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย

๙. การเผยแพร่ นโยบายรัฐบาล นโยบายการดำเนินกิจกรรมของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นโยบายการกำกับ และติดตามให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ของอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของสื่อเผยแพร่ทั่วประเทศ เพื่อสร้างการรับรู้ และเข้าใจในทิศทางการดำเนินการในทางเดียวกัน

จากทฤษฎี และแนวทางการดำเนินงานสร้างและพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ ผ่านโครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) ที่ดำเนินการในภาพรวม ผู้เรียบเรียงพิจารณาเห็นว่าอาจเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน และสามารถพัฒนาวิธีการดำเนินการในอนาคตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในทุกระดับได้ต่อไป

.....